ӨЗБЕКИСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ САЛЫҚ КОДЕКСИНИҢ 381 СТАТЬЯСЫ БОЙЫНША ФИЗИКАЛЫҚ ШАХСЛАР ДӘРАМАТЛАРЫНА 12 ПАЙЫЗЛЫҚ САЛЫҚ СТАВКАСЫНЫҢ ҚОЛЛАНЫЛЫЎЫНЫҢ АЗ АЙЛЫҚ АЛЫЎШЫЛАР УШЫН ҲӘМ КӨП АЙЛЫҚ АЛЫЎШЫЛАР УШЫН ТӘСИРИ.

Жарымбетов Ажинияз Курбанбаевич

Қарақалпақстан Республикасы тарыйхы ҳәм мәденияты

мәмлекетлик музейи бас есапшысы

Ajiniyaz.jarimbetov@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Бул мақалада 2019-жыл январ айындағы физикалық шахслар ушын енгизилген жаңа өзгерислердиң хызметкерлер ис хақысына тәсирин анализлеў ҳәм бул өзгеристиң ҳәмме хызметкерлер ис хақысына теңдей тәсир етиўи ушын усыныслар келтирилген.

Таяныш сөзлер: *Орташа арифметикалық есабы, салық ставкалары, дәрамат салығы, физикалық шахслар, дөңгелеклеў. өсиў пәт пенен есаплаўшы, бюджеттен тысқары пенсия фонды*

ABSTRACT

This paper provides about analysis of the impacts the employees’ salaries when approved new changes in tax for an individual in January, 2019 year and some offers in order to same impact the employees’ salaries after the new changing tax for an individual.

Ҳәммемизге белгили, 2019-жылдан баслап хәзирги күнге шекем Өзбекистан Республикасы Салық кодексине өзгерислер киргизилиўи нәтийжесинде бурынғы

өсиў пәт пенен есаплаўшы 0-7,5-16,5-22,5% салық ставкалары бийкар етилип қатты белгиленген 12% салық ставкасы енгизилди. Бул дәрамат салығы ставкаларының өзгериўине итибар берип қарасақ 12% бул бурынғы 0-7,5-16,5-22,5% салық ставкаларының орташа есабы болып есапланады. Мысалы, 0-7,5-16,5-22,5% салық ставкаларының математикалық орташа арифметикалық есабы 11,625 яғный дөңгелеклеў нәтийжесинде 12 ге туўра келеди.

(0+7,5+16,5+22,5)/4=11,625

Демек, 0-7,5-16,5-22,5% салық ставкалар орнына орташа муғдары қолланылыўы, бул орташа айлық алыўшылар ушын өзгериссиз, аз айлык алыўшылар ушын көбейгенлиги, ал көп айлық алыўшылар ушын азайғанлығынан дерек береди. Буны анализлеўимиз ушын төмендеги кестеге итибар берейик.

Бир айлық муғдары сум	2018-жыл январ айы ушын есапланған дәрамат салығы	2019-жыл январ айы ушын есапланған дәрамат салығы	2019-жылдағы дәрамат салығын 2018-жылдағы дәрамат салығына салыстырыў
700000	39582	84000	44 418 сумға көбейген
800000	47082	96000	48 918 сумға көбейген
900000	58074	108000	49 926 сумға көбейген
1000000	74574	120000	45 426 сумға көбейген
1200000	107574	144000	36 426 сумға көбейген
1400000	140574	168000	27 426 сумға көбейген
1600000	173574	192000	18 426 сумға көбейген
1800000	211230	216000	4 770 сумға көбейген
1900000	233730	228000	5 730 сумға кемейген
2000000	256230	240000	16 230 сумға кемейген
2200000	301230	264000	37 230 сумға кемейген
2 400 000	346230	288000	58 230 сумға кемейген

Жоқарыдағы кесте арқалы биз дерлик 1 900 000 сумға шекем айлық алыўшылар ушын дарамат салығының көбейгенлигин, ал 1 900 000 сумнан көп

айлық алыўшылар ушын дарамат салығы азайғанлығын көриўимиз мүмкин. Усыларды есапқа алған халда, аз айлық алыўшылар ушын қайтадан 0% ли ямаса 7,5% ставкаларды қайта енгизиўди мақул көремиз, көпшилик қәнийгелер хәр қыйлы дәрамат салығының ставкаларының қолланылыўы кәрхана есапшылары ушын қолайсызлықлар туўдырады деп есаплайды, бирақ негизинде қатты белгиленген салық ставка болсын, ямаса өсиў пәт пенен есаплаўшы хәр түрли салық ставкалардың болыўы кәрхана есапшыларына хеш қандай қыйыншылықлар ямаса жеңилликлер келтирип шығармайды. Себеби, ҳәзирги турмыста барлық кәрхана есапшылары, бухгалтериялық есапты жүритиўде бухгалтериялық программалардан пайдаланғанлығы себебинен барлық салық түрлерин программалар арқалы автомат формада есаплайды.

2019-жыл январь айынан баслап аз айлық алыўшылар ушын дәрамат салығының көбейгенлиги ҳеш бир хызметкер ис ҳақысының азайыўына тәсир етпеди, себеби 2019-жыл январь айынан баслап бюджеттен тысқары пенсия фонды ушын мәжбурий 8% төлем бийкар етилди. Бирақ бул бийкар етилген 8% төлем аз айлық алыўшылар ушын ис хақысының 8% көбейиўин тәмийинлемеди.

Мысал етип, төмендеги кестеге және итибар берейик.

Бир айлық мұғдары сум	2018 жыл бир айы ушын бюджеттен тыскары пенсия фондына төлем 8%	2018ж бир айы ушын берилиў керек ис хақы дәрамат салығы ҳәм 8% пенсия фондын шегирген халда	2019ж январь айы ушын берилиў керек ис хақы дәрамат салығын шегирген халда	2018-жыл менен 2019ж январь айына салыстырғанда %те көбейгенлиги
700000	56000	604418	616000	1,916%
800000	64000	688918	704000	2,189%
900000	72000	769926	792000	2,867%
1000000	80000	845426	880000	4,090%
1200000	96000	996426	1056000	5,979%
1400000	112000	1147426	1232000	7,371%
1600000	128000	1298426	1408000	8,439%
1800000	144000	1444770	1584000	9,637%
1900000	152000	1514270	1672000	10,416%
2000000	160000	1583770	1760000	11,127%
2200000	176000	1722770	1936000	12,377%
2400000	192000	1861770	2112000	13,440%

Бул кесте арқалы биз 1 600 000 сумға шекемги айлық алыўшылар ушын 2018-жыл ҳәм 2019-жыл арасында айлық көбейиўи 8% лы бюджеттен тысқары пенсия фондына төлем бийкар болыўына қарамастан айлықлар 8% көбеймегенлигин көремиз, ҳәм усыларды есапқа алған халда бюджеттен тыскары пенсия фондына 8% төлем бийкар болыўына қарамастан айлықлары 8%ға көбеймеген ис хақылар ушын 12% дан төменирек салық ставкаларын қоллаў мақсетке муўапық деп есаплаймыз.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЯТЛАР

1. *Өзбекистан Республикасы Салық кодекси.*
2. *Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори, 29.12.2017 йилдаги ПҚ-3454-сон*